



Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

GENIZAH STUDIES.

FIRST ARTICLE: GEONIC RESPONSA ¹*(continued).*

IV.

FRAGMENT T-S., paper, eight leaves, size 9 × 14 cm., is written in the cursive hand of the thirteenth or the twelfth century. The letters often run into each other, which makes the deciphering of the MS. difficult. Moreover, the copyist was negligent, and although there is evidence from many cases that he was well able to mark clearly the differences between ו and װ, כ and ן, ם and ן, yet he often so writes these similar pairs of consonants that they cannot be distinguished from each other.

The Fragment represents the remains of a collection of Geonic Responsa, and contains forty-two Responsa, which, with the exception of the first two, bear the name of their writers, Zemah², Sherira, and Hai.

Below, I propose to give a brief *résumé* of each Responsum, together with parallels to them found elsewhere in Geonic literature.

1. The first Responsum, whose beginning is missing, deals with the use of raisin wine for Kiddush, and for

¹ The writer begs to acknowledge his indebtedness to Professor S. Schechter, who was good enough to put at his disposal the Genizah text presented in this article.

² Undoubtedly Zemah ben Paltoi.

the Seder. Isaac ben Gajat, in his *שערי שמה*, p. 2, quotes the decisions of the Geonim Paltoi and Zemah on this question, and the same decision of Zemah is cited in the Geonic collection *חמרה ננוח*, 35. But in both these collections the wording shows variations from the form given in our Fragment. Notice particularly the addition occurring in our Fragment, according to which raisin wine made by Gentiles is prohibited.

2. According to this Responsum, one who eats bread baked by a Gentile is not subject to the punishment of flagellation. The same opinion is attributed, in the *הלכות פסוקות*, 26, to the Gaon Rab Amram. But while in the latter the *פסק*, the final, authoritative decision, is stated simply, without argument or explanation, our Fragment goes into a discussion of the points leading up to the decision.

3. The Responsa from the third to the eighth, inclusive, deal with *טרפות*, and are ascribed to Sherira. The first of this group, on *בנתא דהדרא*, is found in ה"פ, 43, and ח"ג, 159, only in these works the Responsum is attributed, not to Sherira, but to Hilai Gaon and Isaac ben Jacob Gaon respectively. It is noteworthy that Hai Gaon, who, in *חורתן של ראשונים*, II, 41, also has a Responsum on *בנתא*, makes no reference to his father.

4. On *חומין בריאה*. This Responsum is found also in ח"ג, 16, and there it is ascribed to Gaon Natronai. The quotation at the end of the Responsum, *האי סירכא וכו'*, is found neither in the Talmud nor in the Geonic literature known to us. Most probably, however, it was taken from some Geonic *טרפות* *הלכות*.

5. In this Responsum Sherira renders the very important decision that the *עינייתא*, if on the right lung, is to be counted as one of the five *אני*. Rashi on *Hullin*, 47 a, argues against this decision, which he states to have found in the *חשובות הבבלים*. It is doubtful whether Rashi had our Responsum before him, for there are several Geonic decisions to the same effect (for which see, for instance,

Harkavy, *Responsen der Geonim*, 183, and Responsum 18 of our Fragment).

6. This is the only discussion of סירכא דעינויתא in Rabbinic literature, and it is therefore curious that none of the old codifiers has any reference to this decision.

7 and 8. In ה"פ, 32, the פסק of these Responsa is given on the authority of Hilai Gaon, but in a very corrupt form, and it is to be corrected according to the text of our Fragment.

9. The group 9 to 29 is ascribed to Zemah Gaon, but it is extremely doubtful whether all these Responsa issue from the same authority. The first of the group, No. 9, codifies the Talmudic discussion (*Hullin*, 56 a) on נפל לאור.

10-11 treat of שמוטת נף and שמוטת ירך, and in both cases the Gaon decides against Rab (*Hullin*, 57) in opposition to the general rule, הלכתא כרב באיסורי.

12. This Responsum is found in ה"פ, 35, where it is also ascribed to Zemah Gaon.

12 a. This Responsum is a reply to the question about the slaughtering of a bird whose windpipe has no cartilages (טבעת). The Gaon maintains that the case is impossible. It may happen that the cartilages are small and thin, but they cannot be lacking entirely.

13. The thirteenth Responsum deals with סירכא דריאה. The Gaon decides that any סירכא makes the animal טרפה.

14. This is identical with Responsum 14 in the ח"ג, where it is ascribed to Natronai.

15 is the well-known Responsum on סירכא דליבא, ח"ג, 15, and Isaac ben Moses' אור זרוע, 311, given in our Fragment in a much correcter form than in the other two sources. The statement at the end of our Responsum, which does not occur in the parallel sources, is of historical importance: ומר רב סמונאי כותיה הוה סבירא ליה ודלא כתב לכם דלא רישא אלא ריש בלא דהוה ליה¹ ראשונים ואחרונים וכו'. From this we see

¹ ליה דהוה must be read twice, to complete the clause before it and the clause after it.

that Rab Semonai was a Resh Kalla, and also, that even in cases in which he consulted the Resh Kalla the Gaon did not refer to him.

16. This Responsum, on שיפולי הריאה, seems to be directed against the divergent opinions of other authorities. See י"א, I, 112 a, and 114 a towards the end.

17. The Gaon decides against Rab in the case of סבין של עכו"ם (*Hullin*, 8 b). The justification of his decision lies in the fact that the opponent of Rab, Rabbah bar Hanna, or, as the Gaon reads, Rabbah bar Huna, is one of the later authorities, and the rule applies הלכה כבחראי. This statement of the Gaon is of great importance, as, according to the older authorities¹, the rule cited applies only to a difference of opinion between later Amoraim.

18. This Responsum deals with the same subject as the fifth of our Fragment, the latter by Sherira. There is a difference of opinion between the two Geonim. According to the fifth Responsum the עינייתא counts with the right lung only, according to the eighteenth it may be counted with either the right or the left lung. There can be no doubt that Responsum 183, in Harkavy, *Responsen der Geonim*, should be corrected in accordance with the text of our Fragment. They must be identical with each other, both having the same author, Zemah Gaon, but the text as printed by Harkavy obviously contains a contradiction.

19. In the nineteenth Responsum the Gaon decides that an animal is not made טרפה by eating or drinking prohibited food immediately before its slaughter. The assumption is that the tissues have absorbed and assimilated the food-material, even though so short a time passes between the taking of the food and the death of the animal.

20. This Responsum contains a curious explanation of the prohibition בשר בחלב. Proceeding from the Talmudic

¹ See Tosafot to *Kiddushin*, 45 b, below.

statement (*Niddah*, 9 a) that milk is only blood modified, the Gaon maintains that in eating meat and milk together we are violating the prohibition against the use of blood. Obviously, the Gaon believes that milk brought into contact with blood regains its status as blood. Unless we assume this reasoning on his part, we would expect milk to be prohibited in all circumstances.

21. Here the Gaon gives a somewhat rationalistic explanation of the *י"ח טרפות*. He formulates the principle that any disease which results fatally in man disqualifies an animal affected by it as food.

22. The Gaon decides, on the authority of the Talmudic *בביתו ולא בביתו* (*Ketub.* 94), that the heirs of a man who has left a single dwelling house are not obliged to let his widow occupy it. If her sustenance is provided for, she can be made to return to her father's house. This decision does not apply to a case in which the estate owns several houses.

23. This deals with the case of a widow who prefers to be maintained by her late husband's estate to having her dowry paid out to her. The practice varied in different parts of Palestine as well as in different parts of Babylon. In the latter country, with the exception of Nehardea and its district, the widow was compelled, in the time of the Amoraim, to accept her dowry (*Ketubot*, 54 a). For his own time the Gaon decides that in Babylonia the old practice with its exception should be continued, but beyond Babylonia the widow's preference was to be considered. However, the Gaon's decision was not universally accepted, as may be seen from Harkavy, *Responsen der Geonim*, 389. Comp. also Alfassi on *Ketubot*, *l. c.*

24-25. The next two Responsa also deal with dowry rights, in connexion with *Ketubot*, 54.

26. Here we have a lengthy discussion of the dimensions of the two tablets of the Law. The subject-matter and the temper of the discussion make it highly improbable that this Responsum is genuinely Geonic. Furthermore,

נָתַן בֶּן יִחְיָאֵל זָקֵל is quoted, which would bring the Responsum down to the end of the eleventh century. It is possible that יִחְיָאֵל is a copyist's error for חֲנִינְיָה, who is mentioned by the Geonim Natronai and Zemaḥ (see Müller, *Maḥteah*, pp. 121, 149)¹. It should be noted, too, that the statement here attributed to Nathan does not occur in the Aruch, which throws further doubt on the reading יִחְיָאֵל.

27-30. These Responsa deal with mourning ceremonies, and, with the exception of No. 28, are found in the Geonic collection שְׁעָרֵי צֶדֶק, III, 4, 8; III, 4, 4; III, 4, 5, where they are attributed to the Geonim Paltai, Natronai, and Hilai respectively.

31-32. Both these Responsa bear the superscription לְרִבְנֵי הָאֵי, and all the Responsa that follow, up to the last, lack a superscription. It remains doubtful, therefore, whether all the following Responsa are attributed to Hai Gaon, or only the two actually bearing his name. The first of these two Responsa is found also in ש"ץ, III, 4, 6, and is there attributed to Paltai Gaon. The other, which is written in Arabic, will appear in the next article of this series.

33-35. This group of three contains explanations of certain difficult words in Gittin, the most noteworthy among the explanations being of the word מְבִלְתָּה. According to the Gaon the Amoraim possessed a sort of digest of the most important parts of the Halachah, and this they called מְבִלְתָּה.

36-40. This group of four Responsa deals with certain laws of clean and unclean (טומאה). In Responsum 36, the Gaon calls attention to the fact that vessels belonging to Gentiles are not unclean by reason of their owners, but only because they may have been used for prohibited food. He supports his opinion by reference to the Tal-

¹ This Nathan was from Africa, and he was no relative of Sherira, whose uncle's name was Nathan ben Judah. Müller, *Maḥteah*, 157, attributes what really belongs to the African to the Babylonian Nathan.

mudic statement that the corpse of a Gentile cannot defile (המת הגוי אין מטמא באהל; compare *Yebamot*, 61 a, *Baba Mezia*, 114 b). On the other hand, the Gaon is very strict regarding טבילת בעל קרי, which, he insists, must precede even the benediction over food as well as any other prayer. It is worth calling attention to the Geonic opinion concerning אוכל חולין בטהרה. After the destruction of the Temple it ceased to be a possible practice. At first a few Perushim, who led a completely isolated life, succeeded in maintaining the practice, but later it became absolutely unattainable.

41. The last Responsum is a very lengthy though clear explanation of the Talmudic topic ערוגה in *Shabbat*, 85 a-85 b. Rabbenu Hananel in his commentary on this passage refers to Saadiah's explanation of it, but the few quotations adduced by Hananel do not justify us in ascribing the Responsum to Saadiah. Hai Gaon also has a long Responsum on this topic (see Harkavy, *Responsen der Geonim*, 425), his explanation differing from that given in the present Responsum, which tends to strengthen doubt as to Hai's authorship of the latter Responsa of our Fragment. At the end of Hai's Responsum as printed by Harkavy, there is a reference to a strenuous but vain attempt to explain the same topic. Possibly Hai had in mind the Responsum in our Fragment.

(Leaf 1, recto.)

שליצמוקין לא יביא ואם הביא כשר¹ כיון דלקרבן כשר מברכין עליו בורא
פרי הגפן ומקדשין עליו בין בשבת בין בפסח ומבדילין עליו ואסור ליקחו מן הגוי
ונוהגין בו מנהג יין ככל דבריו ומי שאין לו יין בפסח יעשה שליצמוקין כמה שפירשנו
II וששאלתם על אודות הפת דע כי גזירה היא שגזרו עליה חכמ'
5 ואסור לפקפק בה שכך אמרו חכמ' גזרו על פיתן מישום שמנן ועל שמנן
מישום יינן ועל יינן מישום יין נסך ועל יין נסך מישום בנותיהן ועל בנותיהן
מיש' עב' זר' שהוא דבר אחר ועל דבר אחר מיש' דבר אחר ופירשו חכמ' מאי
דבר אחר אמ' רב נחמן בר יצחק גזרו על תינוק גוי שמטמא בזיבה שלא
יהיה תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור² הולכך³ האוכל פת שלגוים
10 אין עליו מלקות אלא מוכיחין אותו ואומר' לו אל תהי רגיל לעשות כן וקל
הוא הדבר שכך אנו אומרים הריפתא⁴ שגז' ישראל ואפא גוי שפיר דאמי
שגז' גוי ואפא ישראל שפיר דאמי שגז' גוי ואפא גוי ואתא ישראל חתי
בנחלים שפיר דאמי⁵ וכשאמרו חכמ' לא תשעי מיניה דאבה דאכיל נהמא
דארמאי⁶ לא אל תספרו עמו אלא כך פירש אדונינו נחשון גאון אל תאמרו
15 שמועה מפיו תלמיד חכמ' המורה הנראה ואוכל פת שלגוים לא תאמרו
שמועה מפיו בבית המדרש ולכך האוכל פת שלגוים אין עליו מלקות אלא
תוכחה בלבד

שאלה ענ' רבינו שרירה הגאון אל

III וששאלתם כנתא דהדרא⁸ דיבשא מהו לצלותה וכבר יבשו החוטין כך
20 ראינו⁹ לצלותה בשפוד ואעפ' שיבשו החוטין מפני שעל ידי האור יוצא דמם
אבל בקדירה אסור לבשלה כל עיקר שה'ל רוחות היא כבדא ובחלא וכנתא
IV אסור לבשלה בקדירה וששא' אם נמצאו חוטין בריאה סמוכין בין בחוטין¹⁰
בין בלב ואותן חוטין אין בהם קימא ועד שמכניס טבח ידו ליבדוק מתפרקין
חוטין מאליהן יש לחוש בדבר הזה או לא כך ראינו דאם תותב אי נמי רירא
25 ומתפרק מאיליו ואין מקומו ניכר מותר ואם חוטין אעפ' שאין מקומו ניכר
ואין הווין כחוט השערה יש לחוש ויש לחוש דאמר' האי סירכא דניקב בר חד
V יומא כתר יומי הוא ושכתוב חמשה אוני איתלה לריאה וכו'ל¹¹ אישתכח
תרתי ממינא מיצטרפא עינוניתא בהדירו או לא אי אישתכח עינוניתא

¹ *Baba Bathra*, 97 b.² *Shabbat*, 17 b.³ Read הילכך.⁴ Read ריפא.⁵ *Aboda Zara*, 38 b.⁶ *Aboda Zara*, 35 b below. Our texts read: *לא תשעי בהדיא ראינו* which can only be translated: "do not speak to Ibo." See, however, R. Samuel Edels ad loc.⁷ from: *עין*.⁸ *Halakhot Pesukot*, 43: הורא דנראה, but *Hemdah Genuzah*, 159, has it as our Fragment.⁹ Read ראינו שמויה.¹⁰ Read בריאה.¹¹ *Hullin*, 47 a.

(Leaf 1, verso.)

מישמלא מאי ואומא דריאה לא הויא ממנינא דאוני או לא כך למדנו אומא
 דריאה לא הויא ממנינא אלא צריכין חמש אוני לבר מתרתי אוני¹ ועינוניתא דורדא
 ודאי לעולם מן חמנין דאוני ודוקא למנין תלת מימינא מאי טעמ' דעינוניתא
 דורדא דימין הוא דקימא הולכך אי חסרן אוני דימין והוין תרתי אוני מימין
 5 מצטרפן עינוניתא עמהן ואם דשמלא חסרן והויא חדא משמלא לא מצטרפא
 עינוניתא עמה וטריפה היא: ובהדי דימין גופה מאי טעמ' מצטרפא אימא
 ביריה בפני עצמה היא ולא מצטרפא ולא אפילו בהדי² ימין לא קאמרינן
 ההיא דביני בני דאתא לקמיה דרב אשי סבר למיטרפה אמר ליה רב^{הונא}
 בר² אויה לרב אשי הני עיני ברייתא הכי הויא להו וקרו להו עינוניתא דורדא³
 10 ומרלא קאמ' ליה דהכין בירייתא כך יצירתה אלא קאמ' הני בירייתא הכי אית
 להו שמעינן מינה דהא עינוניתא יתירה היא ומשום הכי מצטרפא עם אוני
 וכשמצטרפת אין מצטרפת אילא שלימין שמקומה שם הוא:
 VI וששאלתם היכא דנגיד חוטא מענוניתא דורדא מעילאי או מתתאי
 או בכל דרבק ההוא חוטא טרפה או לא הכי אמור רבנן כל סירכא דהוי
 15 בעינוניתא דורדא טרפה דזמנין דסירכא מן אומה דריאה גופה ועייל
 כולה סירכא מתרבא דליבא ואפה(?) וצדדין דידה סירכא מן טרפא דליבא
 VII דהוא מחיצה מן ריאה לכבדא: וששא' אונא ואומא דסריכין
 מעיקביהו ועד סופיהו טרפה או כשרה או נמי סריכין עם פלגיהו כך
 ראינו דאונא דסריכין מאומא מתחלה ועד סוף טרפה ואם לאו סריכה
 20 עד פלגא או שלא כסדרן דלאו מקום רבייתא הוא טרפה ואו מקום
 רבייתא הוא ומפרקאנא⁴ אונא מן אומא צריכה בדיקה היכא דסריכה
 VIII מפרק לה מהיכא דסריכא או מבצבץ טרפה ואם לאו כשרה: והיכא
 דאיכא קרום בין אומא לאונא⁵ או מקום רבייתא הוא ואיכא מכה בריאה
 וסתמיה קרום שעלה מחמת מכה בריאה נידון כריאה וכשרה אבל ודאי
 25 ליכא מכה אי נמי שלא במקום רבייתא ועלה בה קרום אחר דלאו קרמא
 ראשון דהוא כיתונא דריאה טרפה:
 תמת⁵

¹ Read אומי.² The editions of the Talmud read רב הונא מר, MS. Munich רב הונא מר without רב.³ Hullin, 47 a.⁴ ?; ה"ז, 32, reads ראש.⁵ Arabic: end.

(Leaf 2, recto.)

תשובות האילן¹ תקן רב צמה ראש ישיבה זל

ix ובהמה שנפלה לאור צריכה בדיקה בבני מעים אמרו בלב ובקרקבן ובכבד²
ומאי שנא הלן משום דאלין אדומין הן אי משכח להו דיריקו להו אורעינן בהו
דעבדת אור בהון פסידא ופסולין עוף מבהמה שיש בו בני מעין אדומין
5 ובני מעין ירוקין ובדקינן כמה שאמרנו אמ' ר' יוחנן משום ר' יוסי בן יהושע
נקובתן במה שהוא ירוקתן במה שהוא וכדר' יצחק בר' יוסי דאמ' ליה ר' אבהו
כי אמר' אדומין כשרה בלב ובקרקבן ובכבד ובהמה בני מעיה כולן אדומין
כשמריקין בעלין פסולה כדר' יהושע בן לוי ורב שמואל ורב נחמן בר
x יצחק³ ובוקא דאטמא דשף מדוכתיה למהוא בשמוטת ירך⁴
10 בבהמה לא דאמי דשמוטת ירך בבהמה מילתא פסיקתא היא
שמוטת ירך בבהמה טרפה אבל הא עד דאיכל אועכולי האוי
וטרפה אבל דשף מדוכתיה ולא איכל לא⁴ ובוקא דאטמא
דעוף נמי בבהמה דאמי דתאני לוי כל טרפות שמנו חכמ' בבהמה כנגדן
בעוף יתר עליהן עוף⁵ ואי איכא דמשתבש בדרב הונא אמ' רב שמוטת
15 ירך בעוף כשרה ובתרצתא⁶ דרב ירמיה בר אבא דקא מתריץ בסופה
בפירוש אמ' רב חתוכה פסולה שמוטה כשרה וליתא להא דרב ירמיה בר
אבא ולא לדרב הונא אמ' רב מאי טעמ' חדא דרב ירמיה אמ' רב כל אלו
קא אכיל שמוטת ירך בבהמה כשרה שמוטת ירך בעוף וכול' ולית
היל ככל הני שמעתתא אלא כיהא דשאל ר' יוסי בר' נהוראי אמ' יהושע
20 בן לוי והלא ה' רווחת ב'ש שמוטת ירך בעוף וכול' טרפה ותרנגולת היתה
ל' שמעון בן חלפתא שנשמטה ירך שלה ועשה לה שפופרת שלקנה וחיית
אילא מאי אית לך למימר ההיא ד' שמעון בן חלפתא תוך שנים עשר חודש
הוא דחלת ואחר כך מתה הא נמי דקא אמרת דניקדר קנה שלה בתוך
xi שנים עשר חודש הוה⁷ וסליקת שמעתין בשמוטת ירך בעוף טרפה: ועוף
25 שנמצא מכה בין אנפיה צריכה בדיקה בריאה שמא ניקבה וכנף שלעוף שנשמט
צריך לכדוק בריאה שלה דאמ' רב יהודה אמ' רב שמוטת ירך בבהמה טרפה
שמוטת ירך בעוף כשרה שמוטת נף בעוף טרפה שמה ניקבה הריאה ושמואל
אמ' תיבדק וקאמ' יוחנן תיבדק וחזקיה אמ' אין ריאה לעוף ור' יוחנן אמ'

¹ Read האילן.² Hullin, 56 b.³ Ibid.⁴ Ibid., 54 b.⁵ Ibid., 56 a.⁶ From ה: explain.⁷ Hullin, 57 a-57 b.

(Leaf 2, verso.)

יש לו וישנה כעלה שלורד בין אנפים ומסקי' אלא אין לא לנפה ולא לחמר
 מאי טעמ' אין לו לחמר אמר חנא הואיל ורוב צלעותיה מנינות עליה ור' חזקיה
 אמר לאו היל היא דקא אמרי במערבא משמא דר' יוסי בר חנינה מדבריו
 שלרבי ניכר שאינו בקי בתרגומין¹ ומנו חזקיה דקאמ' מכלל דחזקיה אמ' אין
 5 ריאה לעוף מיש' הכי אינו בקי בתרגומין ורב ור' יוחנן ה'ל כר' יוחנן וכל שכן הכא
 דקם ליה שמואל כותיה וקאמרי תרויהון תיבדק וליתא לדרב והיל כשמואל ור'
 יוחנן דאמרי תיבדק וכיצד בודקה מביא שפופרת שלקנה דק ומכניסה
 XII בפה קנה שלריאה ומנפיה ובודקה כשמואל ור' יוחנן: ועוף שלא מצא
 מרה בכבד שלו בודקין בכבד שלו במקום מרה וכיצד בודקה מוצין אותה
 10 אם יש בה טעם מר אומרין מרה היא ומיבלע בלעתיה כבדא למרה ואי לא
 מריר טרפה דתאני לוי כל טרפות שמנו חכמ' בבהמה כנגדם בעוף²:
 XII a ושכתוב עוף שאין ניכר בו טבעת גדולה כשל בהמה מהיכן מקום
 שחיטתו מפני מה אין ניכר נהי דרק הוא קנה שלעוף יותר מן הבהמה
 ס' סוף הכרה יש וניכר קנה שלה וניכר טבעת גדולה מיהו צריך
 XIII לדקדק ולהציץ בו יפה יפה: והריאה דסריכה בטרפשא דכבדא
 16 אין לה בדיקה וטריפה וכן ריאה דסריכה בחזה אי נמי בשמנונית דחזה
 אין לה בדיקה ואף ע"ג דשכיחה בהודה³ (?) דלא אשכחנן דאמור רבנן מקום
 רביתה היא אלא אוני דריאה מדופן ואוני דסמיכו להדדי דקאמ' לא אמרו
 אלא שלא כסדרן אבל כל סירכא דריאה טרפה וכן ריאה דסריכא
 20 בגרגרת או בשמנונית דגרגרת אין לה בדיקה וטרפה ולא משתכח
 XIV אלא באונא עליונה דימין שהיא עולה עם הגרגרת: ושתי ערוגות שלריאה
 שהן אומי אחת מיכן ואחת מיכן וביניהן סימפון ושמנונית שהוא
 דבוק בשידרא ונימצא סירכא דריאה באותו סימפון אם דבוק
 מעיקר הלב ובא לו עד למטה אומ' כך נבראת ואם מפוצלת כמו
 25 מחולקת זו מזו ואפילו מעכו וחור דובקן אמרין ודאי סירכא הוא
 XV ואין לה בדיקה וטריפה: ושפירשתם שאדונינו מר רב יעקב גאון
 התיר לנו לבדוק אותה טרפשא דליבא עכשו כתבו לנו מנהג שתי

¹ Hullin, 57 a.² See E"ה, 35.³ בדיקה? בקרות?

(Leaf 3, recto.)

ישיבות ואם אתם בודקין בסירכא דסריך בטרפשא דליבא או לא
 והתחזקו בדבר זה יותר מדאי כדי שלא יתגודדו קהלות ישראל
 ותעשה תורה כשתי תורות ופירשו לנו באיר היטיב מנהג שתי
 ישיבות בסירכא זו והושבנו להם מה שהורונו מן השמים ריאה
 5 שניסרך בטרפשא דליבא אפילו כחוט השערה אין לה בדיקה
 וטרפה שהלכה רווחת היא חלב העשוי ככובע אינו סותם
 ומאי ניהו טרפשא דליבא¹ שאעפ" שניסרך כחוט השערה
 ומפרקו ואינו מבצבץ טרפה דאמרי' לא ניסרכה אלא אם
 כן ניקבה הריאה ואם תאמר בדקה ולא ניקבה ואין אני קורא
 10 בה הריאה שניקבה כבר ה'ל דווחות קרום שעלה מחמת מכה
 בריאה אינו קרום² ולמחר חוזר וניקב ואם תאמר חלב שלב
 סותמן שהרי הוא דבוק ממנו ומקומו הוא ונידון אותו כאונה
 מיסטר חברתה דריאה דקאמרי' אבל כסדרן מקום רבייתה
 הוא ולא אמרי' הכי דקימ' לן ה'ל חלב העשוי ככובע אינו סותם
 15 וזה הוא טרפשא דליבא¹ לפיכך סירכא דליבא לית ליה
 בדיקוחא
 וטרפה וכך מנהג שתי ישיבות דסירכא דליבא לית ליה
 וטרפה: ואנשי מקצת אנדלס ופרס שבודקין אותו לא יפה הן
 עושין מבשרין טרפה בפרהסיא ובידיים ואנשי אפריקא שאין
 מבשלין בקדירין שלן שבודקין בסירכא דליבא יפה הן עושין
 20 וינוחו להן ברכות על ראשיהן ואנשי אנדלס שתולין במר יעקב
 גאון אל דעל כאן היה ועמנו היה ואנו יודעין מנהג מה היה אוסר
 ומה היה מתיר אם הן יודעים כן נמי היינו שומעין שמתיר
 עליו
 רבי יעקב סירכא דליבא והיו רבותינו שלשתי ישיבות חלוקין
 ולא הודו לו ולא קיבלו ממנו ופעם אחת שמעו חכמי' שמרבי יעקב
 25 התיר לבדוק סירכא דליבא וניכנסו אצלו מר רב איכומי ומר רב
 צדוק גאונים זקל ונכנסו אצלו וכמה תלמידים עמהם אמרו לו
 בודאי שמענו שאתה מתיר לבדוק סירכא דליבא אמר להם לא

¹ Hullin, 49 b.² Ibid., 48 a.

(Leaf 3, verso.)

סירכא ממש שנסרך פמש כחוט אנו מתיר והאומרים משמי אין יידעין
 כיצד אני מתיר פעמים שיש בהמה ששמנה יותר וירבה חלב שלה
 ומתוך שדחוק הוא באוני דריאה ובעינוניתה דורדא וירבה הרבה וידבוק
 בריאה תותב בעולם ולא כחוט חס ושלום וכיון שטבה אחוז בקנה
 5 שלריאה ומנענעה יפה יפה מתפרק חלב מיד מן הריאה ואינו צריך
 לפסקו מיר אלא הוא מעצמו מתפרק מיד ובכך שאני מתיר סירכא
 שניסרך. השיבו מר רב צדוק שאם כך אתה אין אנו חלוקין עליך
 עכשיו אם ירצו מן השמים ויבואו שאלות הללו אצלכם הוכיחו
 אותם והודיעו אותם מה שחקקנו לכם ומה שהודענו לכם מנהג שתי
 10 ישיבות ואפילו מר רב יעקב גאון שבאים מכוחו הודענו אתכם
 כיצד היה מתיר ולא כמה שהם אומרים היה מתיר והתרו בהן מי
 שבדוק סירכא דליבא שלא יעבור על דעת שתי ישיבות ואם חס
 ושלום עושין הודיעום שיש מן הרין לנדותם ולהלקותם ועוד אפי'
 מר יעקב עמד בדבריו כמה שפירש בשאלות שלו ולא כמה ששינה
 15 למר רב איכומי ולמר רב צדוק גאון מי אלים מר הקדוש הא
 קאמרי ה'ל כר מחבירו ולא מחבירי¹ ולמר רב יעקב היו חלוקין עליו
 כל בני דורו ואין בשתי ישיבות שעשה כמותו ולא עוד אלא שכתב
 והדר² מילתא אמרה מר רב יהודאי כי יתבין קמיה מר רב
 חנינאי ומר רב סומנאי והא כבר פירש לכם מר רב חנינאי
 20 סירכא דליבא לית ליה בדיקותא וטריפה ומר רב סמונאי כותיה
 הוה סבירא ליה ודלא כתב לכם דלא רישא אלא ריש בלא דהוה ליה³
 ראשונים ואחרונים פליגין עליה דמר רב יעקב ודאמ' מיש' רב
 יהודאי איכא למימר דלא אמרה מר רב יהודאי אלא מילתא
 מיסתברא ליה ולא קיבלוה בניה דריה מיניה ותליא⁴ במר רב
 25 יהודאי כי דאמ' רבנן⁵ אם ביקשתה ליחנק התלה באילן גדול
 xvi ואונא דריאה יש בה בדיקה בכולה בין בנפן בין בשיפולן
 עד מיצרא דאומי ומאי טעמ' דכולהי אוני מקום רביתא קרינא
 וכך מנהג שתי ישיבות ואין מודדים באצבעות כלל:

¹ Ketubot, 21 a.² Read דמא.³ See my remark in the introductory notes.⁴ Read והליה.⁵ Pesahim, 112 a.

(Leaf 4, recto.)

xvii ושש' איתמר השוחט בסכין שלגוים רב אַם קולף ורבא בר רב
הונא אַם מידח¹ כמאן בה עבדין והיל כמאן כך ראינו שה' כרבא בר רב
הונא² וכמותו אנו עושין משני טעמים חדא דרבא בר רב חונא בתראה הוא
וכל שכן דקם להו ראבינא כותיה דקאמר: רב אַם קולף ורבא בר רב הונא
5 אַם מידח וקאמרי בהא קאמיפלני דרב דאם קולף קאסבר בית שחיטה
רותח ורבא דאם מידח קאסבר בית שחיטה צונן ומסקינן דכולי עלמא
בית שחיטה צונן ומאן דאם קולף דוחקא דסכינה בלע ומאן דאם מידח
קסבר סימנין אנב דטריד לא בלעי והיל' כותיה דרבינא³:

xviii ושש' לענין אינוניתא דורדא הכין אמור רבנן חזינן אי עליא לגופא
10 יומינא ואיכא בימין תרתין אוני והא עינוניתא מצטרפין ליה לתלת אוני
וכשרה ואי איכא חדא אונא בשמלא וחדא עינוניתא מצטרפין ליה לתרתין
אוני וכשרה כדאמור רבנן ההיא ביני ביני דאתי לקמיה דרב אשי⁴ וב'ל
xix ושש' פרה שהיתה רועה באפר ונסתכנה ואמרו להן הרופאין השקוהא⁵
יין והשקוהא⁶ יין ולא הועילה לה כלום והפרה והיין לגוים הן וקנו אותן
15 ישראל ושחטוה ובישלו את הבשר והיה הבשר נותן טעם יין מדמינן
לה לטומאה דאם רבא כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה כך מהורה
בלועה אינה מטמאה⁷ או נמי לגזיר מדמינן לה דאם ר' עקיבה נזיר ששרה
בין את פתו ואכל כזית מפת ומיין חייב⁸ הכא נמי כיון שנתן טעם יין אסור
או דילמ' כיון דאישתני אישתני: כך רא' שאין אוסרה אותו יין לאותה פרה
20 ובשרה מותר לישראל התיר גמור ואין לחוש לאותו יין ששתתה שהרי בטל
במיעה ואו אפילו שתת בשעת שחיטה כיון שנכנס בכריסה שלפרה ונתערב
ברעי שלה אין חוששין שיין שלגוים קל מאוד אצל הפרה ומה מיים שיש בהן
אפר פרה שהן טומאה חמורה אם שתתן פרה אין מטמאין אותה שכך
שנינו⁹ פרה ששתתה מי חטאת בשרה טמא ר' יהודה אומר בטל במיעה
25 וקיל'לן בעלמא¹⁰ סתם מתניתין ר' מאיר¹¹ ור' יהודה הלכה כר' הודה¹² הילכך פרה
זו מותר בשרה לישראל ואין חוששין ליין שלגוים ששתתה שכבר בטל במיעה
וכך ה'ל: ודומיא דרא¹³ לקיבה דמבשלין לה בחלבה משום שכנסו במיעה
xx אבל כחלא דלא במיל חלביה משום שלא כנס במיעה אמרו חכמ'

¹ *Hullin*, 8 b.² So reads MS. H. in Rabinovitch, *Dikduke Soferim*, the editions have who was a contemporary of Rab. *והי'ל כמאן*³ This reading is not found either in the editions or MS. of the Talmud. Compare also Ra., *S. H. Y.*, ad loc.⁴ *Hullin*, 47 a.⁵ Sic! ⁶ *Hullin*, 71 a; but רבא and not רבא. ⁷ *Mishnah, Nazir*, VI, i.⁸ *Parah*, IX, 5, comp. also *Pesahim*, 18 a.⁹ *Erubin*, 96 b.¹⁰ Read מאיר twice to complete the clause before it and the clause after it.¹¹ *Erubin*, 46 b.¹² Read רבא.

(Leaf 4, verso.)

למה אסר לַנָּז הַקָּבָה עלינו הבשר בחלב שהחלב פעמים הוא דם ופעמים
חלב מנין שהדם נהפך לחלב שכל אנשים¹ שאשה מעוברת אינה רואה
דם אלא אותו הדם נעשה חלב לחיבורן² עליו ונא' מי יתן טהור מטמא וג'³
מנין שהחלב נהפך לדם וכל שמבשל בשר בחלב כאילו דם אוכל וכתי'
ולא תאכל הנפש עם הבשר וג' שמונה עשרה טריפות שהן שמונה עשר
מומין שאם ימצא אחד מהם בבהמה פסולה ואסורה באכילה ואילו הן
שמונה עשרה טריפות נקובת הושט וג' עד ר' מאיר מכשיר וחכמ' פוסלין
זה הכלל כל שאין כמוה חייה טרפה⁴: ולמה שמונה עשרה טריפות ללמדך
שכל דבר שהוא נופל בגופו שלאדם והוא מת ממנו אסר עלינו בבהמה
ללמדך כיון שהושט שלאדם ניקב הוא מת וכיון שהגרגרת נפסקה
אדם מת ניקב קרום שלמוח תידע לך שכמה פצעים נופלים בראשו
שלאדם ואינו מת וכיון שקרום מוחו ניקב מיד הוא מת לפיכך אסר לנו בבהמה
נקובת קרום שלמוח ניקב הלב לבית חללו כיון שליבו שלאדם ניקב מיד
הוא מת וכיון הבהמה הריאה שניקבה תידע לך כמה מכות וכמה
פצעים וכמה שוטים נופלים על גופו שלאדם ואינו מת וכיון שמכין
אותו על הריאה שתיים שלוש מיד הוא מת וכן כל שמונה עשרה טרפות
שלא יאכלו בני ישראל נבלות ומטרפות דכתיב נבילה ומטרפה לא תאכלו וג'
וששא' את תהי יתבית בביתי וכול'⁵ כך ראינו שאנו אומ' תאני רב
יוסף בביתיה ולא בבקעתיה⁶ היכא דאית ליה ג' ד' בתי ולא היכא דלא אית ליה
אלא חד דימא⁶ שכך אמרו חכמ' בעיקתא שכן מי שאין לו אלא בית אחד שדר בו
יכולין יתומים לומר לאשת אביון אילו היה לאבינו ג' ד' בתים היה לך ליטול
אחד מהם עכשיו הרי את רואה שאין לנו אלא בית אחד לכי אל בית
ואנו משגרין לך מזונות אית לה שמשגרין למקום שהיא ולית היל
כמר בר רב אשי⁷: וששא' כך היו אנשי ירושלם כותבין שתהא אלמנה
ניזונת כל ימי חייה בזמן שאין תובעת כתובתה ואם ירצו יורשים נותנין לה
כתובתה ופוטרינ אותה וקא איתמר רב אב' ה'ל כאנשי יהודה ושמואל אב'
ה'ל כאנשי גליל: בבל וכל פרוארה וכו' וזו שאלו אנשי בצרה

¹ Read החדשים.² ?³ Nidah, 9 a.⁴ Hullin, Mishnah, II, 1.⁵ Ketubot, 54 a.⁶ Read דירא.⁷ Ketubot, ibid.

(Leaf 5, recto.)

את אדונינו נחשון גאון שלנו זל פירשו לפניו אנו אומ' בבל וכל פרוארה
 נהגו כרב נהרדעא וכל פרוארה נהגו כשמואל אנו שמרוחקין מרב
 ומשמואל כמי נעשה שלה להן כיון שאנו אומ' עד היכן נהרדעא עד דסני
 קבא דנהרדעא כיון שעשו גבול לנהרדעא ולבבל לא עשו גבול כל מקום
 5 שבעולם כרב רוצין לעשות שאם ירצו יורשים נותנין לה כתובתה ופוטריין
 אותה וכך מנהג ביישיבה שלנו שאנו עושין כרב: ומקום שאין להם מנהג
 כרב קימ' לן ה'ל כשמואל בדיני וכל שכן שהרי סתם משנה כן כסתם משנה
 בירושלם דתנן אלמנה ניוונת מנכסי יתומין¹ ומפרשינן דכאנשי גליל אתיא
 xxiv וששא' הא דאמ' רב יוסף כיחילה ופירכיסה אין לה מזונות² מה טעם
 10 אין לה מזונות וכך פירוש' דהא אמ' רב יוסף שכיון שביחילה ופירכיסה
 וכתובת
 נתנה דעתה להינשא וכיון שנתנה דעתה להינשא אין לה מזונות
 כתובתה בבית דין דאמי שאין לה מזונות ואנו אומ' אם תבעה כתובתה
 בבית דין אין לה מזונות ואם תבעה כתובתה שלא בבית דין אין לה^{ש'}
 מזונות שעד שתובעת כתובתה בבית דין ומשמועה זו בטלה משאמר
 15 רב יוסף כיחילה ופירכיסה אין לה מזונות אילא יש לה מזונות ואין הלכה
 xxv כרב יוסף: וששא' הא דאמור רבנן מסייעא ליה לר' אבן דאמור אבן
 אמר ינאי תנאי כתובה בכתובה דאמי למאי נפקא מינה למוכרת
 למוחלת וכל ולכתובת בנין דכרין³ פיר' לכתובת בנין דכרין שיושיין
 בניה לאחר מיתת אביהן אותה תוספת שלה כעיקר כתובה ואם
 20 לו קרקע ומכרן ומת והניח בנים משתי נשים ובאין בניה שלראשונה
 ליטול כתובת אימן כיון שמכר שדותיו לאחר ואין לו בביתו אלא
 שיעור כתובה אחת ותפשתן אשתו שנייה ה'ל רווחות היא בעל חוב
 מאוחר שקדם וגבה גבה⁴ ובני אשתו ראשונה אין מוציאין מיד לקוחות
 שכך אנו אומריין כתובת בנין דכרין פום בדיחאיי אמריין לא טרפה
 25 ממשעבדי בני מתא מחסיה אמריין טרפא ממשעבדי והיל לא
 טרפא ממשעבדי⁵:

¹ Ketubot, Mishnah, XI, 1; 95 b.² Ibid., 54 b-55 a.⁴ Ibid., 90 a.² Ibid., 54 a.⁵ Ibid., 55 a.

(Leaf 5, verso.)

xxvi ושש' כמה אותיות הם בעשר הדברות שש מאות ועשרים¹ וכמה
שורות היה בלוח עשר שורות כשתחלק שש מאות ועשרים לעשר
שורות כמצאת השורה ששים ושתיים אותיות והאות כמלא אצבע ובין
אות לאות כמלא אות שהוא כמלא אצבע נמצאת השורה בין כתב ובין
5 רוח מאה ועשרים וארבע אצבעות וארבע אצבעות מלמעלה וארבע
אצבעות מלמטה וארבע אצבעות מקום אחיזה הרי שתיים עשרה אצבעות
הוסף אותם על מאה ועשרים וארבע נמצאו כל האצבעות באורך השורה
כתב וריוח שלמעלה ושלמטה ושל אחיזה מאה ושלישים ושש אצבעות
סימן קלף זה פירטם אורך הלוחות אפרנס הרוחב שללוח כמה
10 שללוח² כמה שורות היו בלוח עשר ובין שורה לשורה כמלא שורה הרי 5
שורות וארבע אצבעות מפי³ הרי עשרים ושמונה אצבעות ברוחב
הלוח ראה והבין יש לך בלוח עשרים ושמונה שורות כתב וריוח
ואצבעות שבפה ושבפה שהן עשרים ושמונה אצבעות ברוחב
הלוח ובאורך שורות הלוח קלף עשרים פעמים מאה עושין שמונה
15 מאות שלשה פעמים שלשים וששה הנשאר תן שלשים מהן
על שבעים וששה מאה הוסף אותם על תשע מאות הרי אלף
תנם לאלף על אלפים הרי שלשת אלפים נשארו שלשה מאות
ושמונה הרי יש לך כל שורות הלוח אורך ורוחב הכתב וריוח ואצבעות
של ארבע צדדים ומקום אחיזה שלשה פעמים אלפים ושמונה מאות
20 ושמונה אצבעות סימן גף תחת וכתבת הלוח נקראת בלוח
משני צדדיו הרי ששת אלפים תחת תחת תחת תחת ידע
המחשב כי שנים עשר אצבעות עושות זרת ויב אלף אצבעות
עושות אלף זרתות נשארו לך 4 פעמים תחת חשבם יחד עושים
שלשת אלפים ומאתים ושלישים ושנים חלק לשלשה אלפים למאות
25 ויש לך שלשים ומאתים מאות אצבעות ושלישים ושנים הוציא
מהם עשרים וארבע מאות אצבעות על מאתים זרתות נשארו
שמונה מאות ושלישים ושתיים אצבעות חלקם לאילו שמונה

¹ See Tobiah ben Eliezer's *Lehah*, Tob. II, 139, ed. Buber.² The second שללוח is dittography from the preceding line.³ Read מפה ומפה "on both sides."

(Leaf 6, recto.)

מאות לחמשים חמשים הרי שש עשרה פעמים חמשים צא מהם י"ב פעמים
 חמשים לחמשים זרת ז הרי מאתים וחמשים נשאר לך ארבעה פעמים
 חמשים הרי מאתים ושלשים ושתים אצבעות הוצא מהן מאה ועשרים
 אצבעות על עשר זרתות הרי מאתים ושלשים נשאר מאה ושתים עשרה
 5 אצבעות הוצא מהם תשעים וארבע אצבעות לשמונה זרתות הרי מאתים
 ושישים ושמונה נשאר שש עשרה אצבעות הוצא מהן י"ב אצבעות שהן
 שלש זרת וזהו שאמרנו כי העולם כלי קטן והוא מחזיק כלי גדול שהרי
 נמצאת התורה אלף ומאתים ושישים ותשע זרתות ושלש זרת בשל הקב"ה
 והעולם נמצא זרת אחת בשלהקב"ה שנא' ושישים בורת תכן: ופרש שיעור
 10 מגלה עפה כת' ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר מגלה עפה ארכה עשרים
 באמה ורחב עשר באמה כך פירש רבינו הגאון ר' נתן בן יחיאל זקל כי מפתחו
 שלהיכל הכין מרתה כי שם היתה המגילה פשוטה שהיה ארכה עשרים אמה ועשר
 אמות רוחב לפיכך אמ' ארכה עשרים ורחב עשר באמה והיא עפה כפולה
 מלשון וכסף תועפות לך שהוא לשון כפול ותרג' וכפלת ותעוף הילכך כשאתה
 15 פושטתה מכפולתה נמצאת עשרים על עשרים וכת' והיא כתובה פנים ואחור
 כשתקליש אותה ותעמידנה לשני חלקים ותסמוך יריעה ליריעה נמצאת
 ארבעים בעשרים חלקינה בתברייתא יש לך עשרים רצועות שמונה
 מאות אמה זה אמה מרובעת בתברייתא יש בה ארבע זרתות וצורתה
 ז' ו' כיון שיש לך אמה ז' מאות
 והאמה נמצאו ז' זרתות בידך
 מאות אמה משמונה שלשים
 ושתים מאות זרת ושלשים

ז' זרת	אורך אמה		ז' זרת
	זרת	זרת	
ז' זרת	זרת	זרת	ז' זרת
	אורך אמה		

ושתים זרתות עושין שלשת אלפים ומאתים נמצאת התורה שלשת אלפים
 ומאתים זרתות וכת' מי מדר בשעלו מים ושימים בורת תכן נמצא העולם
 כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה¹

xxvii ויש' הא דתנן רבנן מאמתי כופין את המטות משיצא מפתח ביתו
 דברי ר' אליעזר ר' יהושע אומ' משיסתם הגולל² היל' כר יהושע אם אין אבילות
 חלה עליו עד שיסתם הגולל דאמרינן רב אשי אט' אבילות אימתי חלה עליו
 משעת סתימת הגולל³ ומשעה שנתחייב אבילות נתחייב בכפיית המטה:

¹ Erubin, 21 a.² Mued Katan, 27 a.³ Ibid.

(Leaf 6, verso.)

וששא' מי שמת לו מת בחולו שלמועד חייב לחלוץ עליו או לא והחולצין משום	xxviii
אבל הוא או משום כבוד דבר זה כבוד שנינהו שקורעין וחולצין בחולו שלמועד	
הקורבין בלבד אבל קרובים רחוקין להשתתף מהם אין חולצין שכן שנינו אין	xxix
קורעין ולא חולצין ולא מברין אלא קרובין שלמת ¹ : ושש' מאי ברכת אבלים	5
ומאי תנחומי אבלים ² ברכת רחבה כדקאמרינן אבילים בעשרה ואין אבלים	
מן המנין ³ והשתא איסתלקא לה תנחומי אבלים כיהא דמר זוטרא איקלע	xxx
לבי רב אשי איתרעא ביה מילתא וברייך להו וששא' דברים שבצנעה	
הנך דאמרי' נחל רשות ⁴ נעילת הסנדל ותשמיש המטה רחיצת ידים ורגלים	10
בחמין דרשות ניהו ואי באעי עביר ואי באעי לא עביר הני מילי בפרהסיא	
אבל בצניעה ואפילו פחו דחובה ניהו לעשותן מאי ניהו פריעת הראש	
והחזרת קרע וזקיפת המטה בצנעא נוהג וכל שכן תשמיש המטה	
דצנעא הוא: לרבנו האיי וששא' על הא דאמר רב יהודה מת שאין לו	xxxi
מנחמין באין עשרה בני אדם ויושבין במקומו ⁵ באי זה מקום שיושב בבית	
הכנסת או בביתו ותוב עד כמה ימים עושין דבר זה ותוב מה הן אומרין	
בשעה שיושבין במקומו כך אמרו חכמ' אמ' ב' חיסדא נפשו שלאדם:	15
נשמתו שלאדם מתאבלת עליו כל שבעה ⁶ שנא' אך בשרו עליו יכאב	
ונפשו עליו תתאבל ואינה מתאבלת אלא במקום שנפטרה ממנו ולא שנא	
יש לו מנחמין או אין לו מנחמין באין ויושבין במקום שכך אמרו חכמ'	
ההוא מת שאין לו מנחמין דשכיב בשיבכותיה דר' יהודה כל יומא הוה מיכנף	20
רב יהודה בי עשרה ואזיל ויתיב בדוכתיה איתחזי ליה בחלמיה תנוח דעתך	
שהנחתה את דעתי ⁷ אלמא אע"ג דאין לו מנחמין כיון שבא ויושב במקום	
שנפטרה נשמתו שם היא מתנחמת: לרבנו האיי זל	xxxii
שנפטר ענפשו שלאדם מתושבת	
כשבאין בני אדם ויושבין במקומו:	25
שכך	xxxiii
ירמיה ל' זריקה פוק עיין במכילתיך ⁷ מכילתיך מסכתא היא או ברייתא היא	

¹ Mishnah, *M. Katan*, III, 7; 24 b below.³ *Ketubot*, 8 b.⁶ *Ibid.*, 152 b.⁴ *M. Kat.*, 24 a.⁷ *Gittin*, 44 a.² *Ibid.*, 24 b.⁵ *Shabbat*, 152 a below.

(Leaf 7, recto.)

כך פירוש מכילתא הלכות ברורות שמקובצות מכל התלמוד ונעשית כמסכתא
שכשם שממירה אחת¹ לקמח אינו יוצא אלא שתות אחד שלסולת שמכילתא שתות
שלמדה היא כך מכילתא דר' זריקא מסכתא אחת מכל התלמוד כולו ונעשה
xxxiv כמותו מסכתא אחת שהיה שונה ר' זריקא וכך ה'ל' ושש' דפנוה¹ מאי ניהו כך
xxxv פירושו דפנוה כלום הכוהו: פרוסכול² פורסא דמילתא כלום תקנתא דמילתא:
xxxvi וששא' הכווים והקיתונות וכל³ דע כי לטומאה אין חוששין בויבות
7 כי אין טומאה מן הגויים לא בויבות ולא בנדה ולא כיוצא בהן ואף המת
הנוי אין מטמא באוהל אלא מפני גיעולין חוששין לקיתונות שלחרס ששתתה
בהן הגוי שמא הניחום על פיהם בזמן שהן מגואלין בבשר נבילה וכל שאפשר
10 לו שלא לישתות בהם לא ישתה ואם נצרך אדם מניה טליתו או כסותו ביניהן
xxxvii או בין שפתיו ושותה: ואם נשים גויית שתו בכלי חרש הרי אמרנו כי
בכל התורה הטומאות היוצאות מגופו של אדם כן כת' בתורה דבר אל בני
ישראל בני ישראל הם מטמאין בטומאות הללו ואין הגוים מטמאין
לפיכך אילו נגעה נדה או זבה גויה בכלי חרש או ששתת בו לא נטמאה
xxxviii ממנה אבל לעינין גיעולין נשים ואנשים שוין: ובעל קרי אינו אב
16 ואין מטמא כלים כל עיקר אלא כנוגע בשרץ הוא שכך אמרו חכמ' בעל
קרי כנוגע שרץ ומצוה היא על בעל קרי שלא יאכל עד שירחץ ויטהר כדי
שיברך בפיו ברכה נכונה לפני המזון ולאחריו שכך שנינו במשנותינו לענין
קרית שמע בעל קרי מהרהר בלב⁴ וג' ואם אין לו מים אוכל כפרד⁵ שאמרו
20 חכמ' בעל קרי שאין לו מים לטבול קורא קרית שמע ומברך לפניו ולאחריה
ואוכל פתו ואינו מברך לפניו אבל מברך לאחריה שתיים: ושיעור שאין מים
בינו ובין מקום מים ארבעת מילין שהן שמונת אלפים אמה שכך אמרו חכמ'
לגבל ולתפלה וגו' ואם היה בדרך ודרכו לאחריו אל המים אינו חייב לחזור
כענין אם ר' יוסי בר חנינה לא שנו אלא לפניו וגו' מיל אינו חוזר אבל פחות
25 ממיל חוזר⁵ ובתלמוד ארץ ישר' ר' יוסי בר' יוסי הוה אתי באלפא ראה אותה^{שהוא}
תולה את עצמו כדי לרד בים לטבול אם אל תסכן בעצמך אם לו צריך^{אני}
לאכול אמר לו אכול כשהגיעו ללון אם לו ר' יוסי ולא התרתי לך שם אלא מפני
סכנה אבל כאן אתה אסור לאכול עד שתרחץ אם ר' ינאי שמעתי^{שמחמירין}

¹ *Gittin*, 34 a.² *Ibid.*, 37 a.³ *Sifre*, Num. 158; *Aboda Zara*, 75 b, but in both passages כוהו and not כווי.⁴ *Berakhot*, Mishnah, III, 2; 20 b.⁵ Read ככר.⁶ *Hullin*, 122 b-123 a.

(Leaf 7, verso.)

xxxix בה ושמעתי שמקילין בה וכל המחמיר בה מאריבין לו ימיו ושנותיו¹: ולענין
בעל קרי בתפילה אין לו לבעל קרי להתפלל עד שירחץ וכך שנינו היה עומד
xl בתפילה ובכל² שאלה דע בי כל הפירות אין מקבלין טומאה אלא בהבשרה
כענין שנא' וכי יתן מים ובכל ומי פירות אין מכשירין ואין אבטיחין בענין
5 ולא רמונים מקבלין טומאה אלא בהבשר וכל שכן תפוחין וקישואין וכן בשר
צלי אבל מבושל במים הרי הוא כשר ודע כי אוכלין טמאין בחולין אינן
אסורין כי לא דיבר הכת' והבשר אשר יגע בכל טמא אלא בקדשים
אבל בחולין לא אלא יאה ונאה לאכול חולין בטהרה וכל ימי בית המקדש
רבים היו אוכלין חוליהן בטהרה וכיון שחרב רבו פרושין שהן פרושים
10 מכל (?) אדם ומתערבין זהבזה³ ועכשיו אין יכול לאכל חולין בטהרה
כראוי וכן כת' ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא⁴ ונ⁵
xli וישא⁶ על אודות הערוגה⁷ וכאשר הקדמנו לפירושה מזמין
ד⁸ מילין מבוססות⁹ לה ואז יישר פירושה ויתבונן חוק ראשון כי הגפן המיוחדת
הנטועה צריך הזורע זרעונים להרחיקם ששה טפחים וחוק השני כי
15 הנטוע שיש בו אפילו חמשה גפנים צריך הנטוע זרעונים להרחיקם ממנו
ד אמות חוק שלישי כי הזרעונים המעורבים שעלו אם בכל מאה מהם
כרובע הקב ממין אחר צריך למעטו או להבירו וכן שיעורו א מן כד
חוק רביעי הזורע זרעונים לכתחלה צריך לשום בין זה לזה טפה
כדי שלא יינקו זה מזה: חוק חמישי הנטוע בתוך שדהו שתי שורות
20 קישואין או דלועין שאורך כל שורה שלוש אמה מותר מפני שהן מוכיחין
על עצמן דכשדה¹⁰ אחרת הן: חוק ששי הנטוע בתוך שדהו שורה
אעפ' שארכה חמשים או שתי שורות שהן כ' או ל' אם לפי שאין
מוכיחין את עצמן והן נראין כמעורבין דשדה: חוק שביעי אם
היה זנב השדה ירק יוצא ממנה ונכנס לתוך שדה יש¹¹ אחר מותר
25 לפי שהוא ידוע וגלוי כי מן סוף השדה הוא וזה הוא ראש תור כי
התור כמו גבול וכמו שפה ככת' שפה לפי סביב¹² ומתרגמין
תורא מקף לפומה סבן (?):¹³ אחרי אשר הצענו והיבנו שבעת
החקים האלה אנו מפרשין את מדת הערוגה בין בחשבון בין

¹ Yerushalmi Berahot, III, 6 e below.² Berahot, II, Mishnah, 22 b.³ Baba Bathra, 60 b.⁴ Shabbat, 84 b.⁵ Read י.⁶ בסים from מבוססות.⁷ Read אחר.⁸ Read זל.⁹ Exod. xxviii, 32, where our Targum reads חקף.¹⁰ An abbreviation?

(Leaf 8, recto.)

בתבנית צורה כיצד בחשבון ערוגה שהיא ששה על ששה טפח הרי כן
 לו טפח שהן ג' טבלאות טבלה החיצונה כ' טפח טבלה תיכונה יב' טפח
 טבלה פנימית ד' טפחים: והאיך זורע אותה מניח טפח ומחצה מכל זווית
 שבטבלה החיצונה שאין זורע בו מאומה וזורע שאר הטבלה החיצונה ד'

השנימית

5 מינים ואף מחריב טבלה תיכונה שאין זורע בו מאומה וזורע את

הזרע החמישי וכיצד בתבנית צורה אי זו היא הערוגה לו סימנים

האילו הן הן גופה שלערוגה כ' מהן הקשורין אילו באילו הן הן טבלה

הן הן הפנימית כיון שמחריב

את הטבלה האמצעית ו¹

בה מאימה ואף נוטש

זויות מן ד' זויות הכתוב עליהן

אבגד טפח בקרן ומחצה מיכן

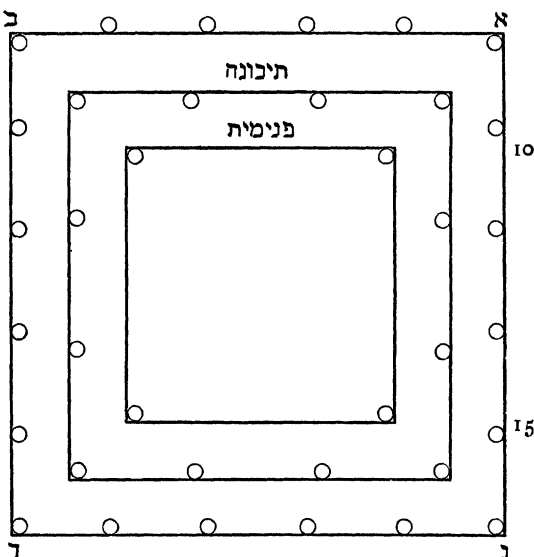
ומחצה מיכן סמוך לו וזורע את

הנשאר נמצא אין בין זרע לזרע

פחות מטפח: ואם היה לו גובל

רחב טפח מכל סביבותיה נמצא

גופה שלערוגה ח' טפחים על ח' טפח



ונמצא פרטן סד' טפח ואף נעשית ד' טבלאות טבלה החיצונה כ'ח טפח

והשניה כ' טפח והשלישית יב' טפח והרביעית ד' טפח והותר לו לזרוע

10 בתוכה יג' מין ג' בכל רוח ורוח וא' באמצע כיצד נוטעו בכל קרן זוית

טפח אחד וסמוך לו חצי טפח מיכן וחצי טפח מיכן נשתתירו שם

טפחים זורעו בכל רוח ג' מיכן זורע טפח ומניח טפח. זורע טפח ומניח

מאומה

טפח ואף מחריב את הטבלה השניית כרי להיותה הפסק ואין זורע בה

וזורע שתי טבלאות הפנימיות זרע אחד הרי כאן יג' זרע וכיצד דמותן

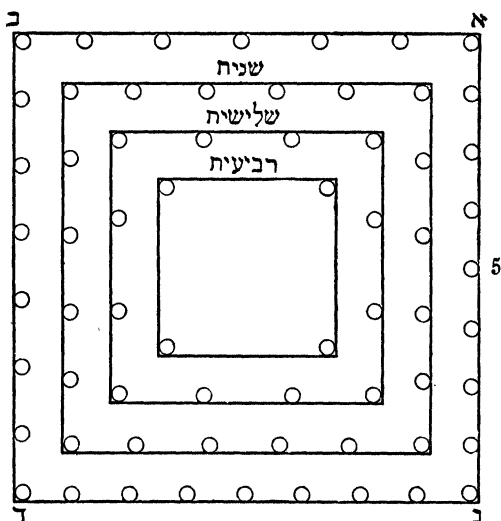
25 ומראית עין גובל הסימנים האלה העשרים ושמונה הקשורין זה בזה

הן הן גופה שלגיבל כי בנטוש הזורע את הקרנות הכתוב עליהן אבגד

¹ Read וזרע.

(Leaf 8, verso.)

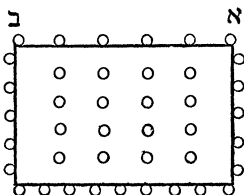
ועוד חצי טפח סמוך לכל קרן
 וקרן ובגמרו את שאר הטפחים
 לזרוע א' ולהניח א' ובנמשו עוד
 את הטבלה השנית שהן ב' טפחים
 קשורים זה בזה ובזרעו את
 השלישית והרביעית יחד זרע
 א' נמצאו לו יג' מין שאין יינקו
 זה מזה: וכל מקום אשר צוינו
 להחריבו בין בערוגה ראשונה



10 בין בשניה אם יעלה על לבך לזרעו התבונן כי אי אפשר שלא יינקו

זה מזה ואם צריך את כולן לבטלן עשות ספרים הרבה וכֹּל זהו
 פיר' שדֹאכא¹ ריבון כאשר שנינו משדכין על התינוקות ליארם
 ועל התינוק ללמדו תורה וללמדו אומנות² וכן כל שידוך כמיו ריבון
 וכת ע'ד והשקט הארץ מ' שנה ומתרגמ' ושדוכי ארעא דישראל
 15 מ' שנין: ואחרי כן אמרינן שמועה בפני עצמה אמ' ר' יוחנן הרוצה
 למלאת את גינתו ירק עושה ערוגה ו' טפחים ועוגל בה ה' וממלה²
 ומה תבניתה למראה עיין כגון זו הסימנין לז' הן גופה של ערוגה
 והסבובה המקפת באמצע היא העוגל והקשינו לו וכל וכל

הדברים האלה
 20 לארץ אינו חייב
 תמה ושעורה
 בארץ ישראל אבל בחוצה
 משום כלאים עד שיזרע
 וחרצן כר' יאשיה³



LOUIS GINZBERG.

¹ *Shabbat*, 85 b; שדאכא with 'ר' and not שראכא with 'ר' is the reading of the 'Aruk, see s. v.

² *Shabbat*, 150 a below.

³ *Kiddushin*, 39 a.